

Теоретична сутність оборотного капіталу підприємства

Хохлов М.П.

доктор економічних наук, професор,
Харківський інститут фінансів
Київського національного торговельно-економічного університету

Ярещенко Т.О.

студент
Харківського інституту фінансів
Київського національного торговельно-економічного університету

У статті розглянуто теоретичну сутність оборотного капіталу підприємства. На основі праць відомих українських науковців представлено морфологічну оцінку поняття «оборотний капітал підприємства». Обґрунтовано та наведено визначення оборотного капіталу підприємства. Визначено основні аспекти управління оборотним капіталом підприємства. Обґрунтовано принципи, на яких повинно базуватися управління оборотним капіталом.

Ключові слова: оборотний капітал, грошові кошти, виробничий цикл, короткострокові активи, фінансові ресурси, авансовані кошти, господарський процес.

Хохлов Н.П., Ярещенко Т.А. ТЕОРЕТИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ ОБОРОТНОГО КАПИТАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье рассмотрена теоретическая сущность оборотного капитала предприятия. На основе работ известных украинских ученых представлена морфологическая оценка понятия «оборотный капитал предприятия». Обосновано и приведено определение оборотного капитала предприятия. Определены основные аспекты управления оборотным капиталом предприятия. Обоснованы принципы, на которых должно базироваться управление оборотным капиталом.

Ключевые слова: оборотный капитал, денежные средства, производственный цикл, краткосрочные активы, финансовые ресурсы, авансированные средства, хозяйственный процесс.

Khokhlov N.P., Yareshchenko T.A. THEORETICAL ESSENCE OF THE COMPANY'S CURRENT CAPITAL

The Article considers the theoretical essence of the company's current capital. Based on the literature sources, well-known Ukrainian scientists, a morphological evaluation of the concept of "company's current capital" is presented. The Article substantiates and gives the definition of the company's current capital. The main aspects of the company's current capital management have been determined. The principles on which the current capital management should be based have been substantiated.

Keywords: current capital, cash, production cycle, short-term assets, financial resources, advances, and economic process.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах нестабільності економіки управління фінансовими ресурсами підприємства є важливим етапом фінансового менеджменту. Особливу увагу необхідно приділяти оборотному капіталу, адже від якості управління ним залежить безперервність процесу виробництва та реалізації продукції, ліквідність підприємства та його платоспроможність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням економічної категорії «оборотний капітал підприємства» займаються багато науковців, таких як С.М. Злупко [1], Л.Я. Корнійчук [2], Я.С. Ядгаров [3], Г.М. Азаренкова [4], Є.Ф. Брігхем [5], А.А. Мазаракі [6], А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк [7], А.М. Рєхачова [8], Р.С. Сорока [9], Ю.П. Яковлев [10], О.В. Люта, О.С. Єйбоженко [11],

Г.В. Брушко [12]. Однак подальше вивчення цього питання в сучасних умовах необхідне у зв'язку зі змінами економічного становища держави.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). У статті проаналізовано теоретичну сутність оборотного капіталу підприємства та визначено основні аспекти управління ним у важких економічних умовах сьогодення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із видатних мислителів стародавньої Греції був Арістотель (384–322 рр. до н. е.) – учень Платона. Свої роздуми на соціально-економічні теми він виклав у 28 творах. Усі економічні відносини Арістотель поділив на два види, такі як економіка та хремастика. Мінову та товарну торгівлю за посередництвом грошей він відносив до економіки,

а купецьку торгівлю з метою перепродажу й отримання грошей назвав хремастиком. Ці дві форми обігу грошей він протиставляв, вважаючи економіку природною основою господарства, а хремастику – побудованою на грошах і неприродною [1, с. 80].

Ідеологію меркантилізму розкривають такі головні положення:

– багатством є лише те, що може бути реалізованим і справді реалізується в грошах, тобто багатство – це не що інше, як нагромадження грошей;

– виробництво створює потрібні передумови для утворення багатства, а тому потребує постійного заохочення і розвитку;

Таблиця 1

Морфологічна оцінка поняття «оборотний капітал підприємства»

№ п/п	Автор, джерело	Визначення	Ключові слова
1	Азаренкова Г.М. [4, с. 126]	Оборотні кошти – це грошові ресурси, які вкладено в оборотні виробничі фонди та фонди обігу для забезпечення безперервного виробництва і реалізації виготовленої продукції та які беруть участь у виробничому процесі один раз і повністю переносять свою вартість на собівартість продукції	Грошові ресурси
2	Брігхем Є.Ф. [5, с.734]	Оборотний капітал – інвестиція фірми у короткострокові активи – готівку, ліквідні цінні папери, товарно-матеріальні запаси і рахунки дебіторських заборгованостей	Короткострокові активи
3	Мазаракі А.А. [6, с.524]	Оборотний капітал це – сукупність матеріальних та грошових цінностей (економічних ресурсів) підприємства, що знаходяться у постійному кругообігу, змінюють свою матеріальну форму протягом одного операційного циклу та в повному обсязі переносять свою вартість на товари, що реалізує підприємство	Змінюють свою матеріальну форму протягом одного операційного циклу
4	Поддєрьогін А.М. [7, с. 189]	Оборотний капітал (оборотні кошти) – це кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди й у фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва, реалізації продукції та отримання прибутку	Кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди
5	Рєхачова А.М. [8, с. 18]	Оборотний капітал – це економічна категорія, яка являє собою майно суб'єкта господарювання, авансоване у матеріальну, грошову та розрахункову форми, що споживається протягом одного операційного циклу та здійснює безперервний кругообіг	Здійснює безперервний кругообіг
6	Сорока Р.С. [9, с. 217]	Оборотний капітал – це фінансові ресурси підприємств, які інвестуються ними на формування оборотних активів з метою отримання прибутку; перебуваючи у постійному кругообігу, переходять із однієї функціональної форми в іншу і можуть бути перетворені в кошти протягом одного року або одного операційного циклу, забезпечуючи тим самим безперервність процесу господарської діяльності. Тобто оборотний капітал є єдиною сукупною масою вартості, яка містить у собі як оборотні активи, так і оборотні інвестиції (кошти)	Єдина сукупна маса вартості
7	Яковлев Ю.П. [10, с. 239]	Оборотний капітал являє собою сукупність майнових цінностей підприємства, що обслуговують поточний господарський процес і цілком споживаються протягом одного виробничого циклу	Обслуговують поточний господарський процес
	Визначення автора	Оборотний капітал підприємства – це короткострокові активи, що обслуговують поточний господарський процес, змінюють свою матеріальну форму протягом одного операційного циклу задля отримання прибутку підприємством	

– безпосереднім джерелом багатства є сфера обігу, тобто сфера, де продукти перетворюються на гроші;

– сфера обігу є водночас і джерелом прибутку, що утворюється завдяки продажу товарів за більш високою ціною, ніж ціна купівлі;

– обіг товарів усередині країни, на думку меркантилістів, хоч і збагачує одних осіб за рахунок інших, проте не збільшує і не зменшує загальної суми національного багатства;

– джерелом багатства є лише зовнішня торгівля;

– баланс зовнішньої торгівлі має бути активним, тобто треба менше купувати в іноземців і більше їм продавати (проте щодо розуміння активного балансу погляди ранніх і пізніх меркантилістів дуже різнилися) [2, с. 41].

Уперше капітал було розділено на основний та оборотний фізіократами. Представниками школи фізіократів були такі видатні економісти, як Ф. Кене, А. Тюрго, В. Мірабо, В. Дюпон де Немур, Г. Летрон та ін. Фізіократи розрізняли «щорічні аванси» і «первинні аванси». Ф. Кене як один із найяскравіших представників фізіократів зробив розмежування між окремими частинами капіталу за характером їх обороту. Одну частину капіталу він називав первинними авансами (сільськогосподарський інвентар, будівлі, худоба); іншу, названу ним щорічними авансами, становили витрати на насіння, робочу силу. Перша частина капіталу повний оберт здійснювала за декілька виробничих циклів (декілька років), тоді як друга частина проробляла оборот упродовж одного виробничого

Рис. 1. Принципи управління оборотним капіталом підприємства

циклу (1 року) [3, с. 34]. У сучасній економічній літературі сутність поняття оборотного капіталу розглядається багатьма авторами, морфологічну оцінку цього поняття представлено в таблиці 1.

Управління оборотним капіталом підприємства є складним процесом. Під системою управління оборотним капіталом підприємства варто розуміти сукупність відокремлених, але взаємопов'язаних елементів, що забезпечують цілеспрямований вплив на об'єкт управління шляхом реалізації функцій управління через застосування комплексу методів управління з метою забезпечення достатнього рівня ліквідності та платоспроможності підприємства. Система управління оборотним капіталом підприємства являє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає у формуванні необхідного обсягу і складу оборотного капіталу, раціоналізації й оптимізації структури джерел його фінансування [11, с. 231].

Принципи управління оборотним капіталом підприємства представлено на рис. 1.

Управління оборотним капіталом підприємства має базуватися, по-перше, на вимогах зовнішнього законодавства (на рівні держави), по-друге – на вимогах внутрішніх положень та інструкцій (на рівні підприємств). Зовнішня нормативна інформація дасть змогу з'ясувати вимоги щодо оформлення господарських договорів, виконання господарських зобов'язань, особливостей відображення запасів, дебіторської заборгованості, поточних фінансових інвестицій, грошових коштів у бухгалтерському фінансовому обліку, правил та норм зберігання, пакування,

перевезення виробничих запасів і запасів готової продукції, порядку проведення інвентаризації та утилізації. Внутрішня нормативна інформація забезпечить регулювання процесів управління дебіторською заборгованістю, грошовими коштами, поточними фінансовими інвестиціями, запасами в межах діяльності підприємства. Для підвищення ефективності управління оборотним капіталом внутрішня нормативна інформація повинна обґрунтуватися шляхом розроблення на підприємстві визначених положень, які мають містити основні характеристики процесів управління дебіторською заборгованістю, грошовими коштами, поточними фінансовими інвестиціями, запасами та базуватись на відповідних методиках [12, с. 33].

Висновки із цього дослідження. Таким чином, можна дійти висновку, що оборотний капітал підприємства відіграє особливу роль у житті підприємства, на його основі проводиться безперебійний, циклічний операційний процес, а його обсяги впливають на процес відтворення капіталу підприємства, що є базою для комерційної діяльності суб'єкта господарювання. Управління оборотним капіталом підприємства – складний процес, який потребує від менеджерів швидкого прийняття рішення щодо управління грошовими коштами, дебіторською заборгованістю підприємства, спонукає на пошуки нових ринків збуту, нормування залишків готової продукції та запасів. Тому управління оборотним капіталом підприємства повинно базуватися на визначених принципах, що дасть змогу підприємству мати нормативні значення ліквідності та платоспроможності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Злупко С.М. Історія економічної теорії: навчальний посібник / С.М. Злупко. – К.: Знання, 2005. – 719 с.
2. Корнійчук Л.Я. Історія економічних учень: навчальний посібник / Л.Я. Корнійчук, Н.О. Татаренко, А.М. Поручник. – К.: КНЕУ, 1999. – 562 с.
3. Ядгаров Я.С. История экономических учений: учебник для вузов / Я.С. Ядгаров. – 3-е издание. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 320 с.
4. Азаренкова Г.М. Фінанси підприємств: навч. посіб. [для самост. вивчення дисципліни] / Г.М. Азаренкова, Т.М. Журавель, Р.М. Михайленко. – [2-ге вид., випр. і доп.]. – К.: Знання-Прес, 2006. – 287 с.
5. Брігхем Є.Ф. Основи фінансового менеджменту: підручник / Є.Ф. Брігхем; пер. з англ. – К.: Молодь, 1997. – 1000 с.
6. Мазаракі А.А. Економіка торговельного підприємства: підручник для вузів / А.А. Мазаракі. – К.: «Хрещатик», 1999. – 800 с.
7. Поддєрьогін А.М., Білик М.Д., Буряк Л.Д. Фінанси підприємств: навчальний посібник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін. – К.: КНЕУ, 2004. – 546 с.
8. Рєхачова А.М. Облік в управлінні оборотним капіталом торговельного підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит» / А.М. Рєхачова. – К., 2006. – 24 с.

9. Сорока Р.С. Обіговий капітал: генезис, сутність та функції / Р.С. Сорока // Науковий вісник НЛТУ України. – Львів НЛТУ України. – 2007. – Вип. 17.2. – С. 213–220 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlntu/17_2/213_Soroka_17_2.pdf>.
10. Яковлев Ю.П. Економіка торгівлі з використання інформаційних технологій: навчальний посібник / Ю.П. Яковлев. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 376 с.
11. Люта О.В., Єйбоженко О.С. Система управління оборотними активами підприємства / О.В. Люта, О.С. Єйбоженко // Молодіжний вісник УАСБ НБУ. – Серія: Економічні науки. – 2013. – № 5. – С. 230–239.
12. Брушко Г.В. Методологічні основи управління оборотними активами / Г.В. Брушко // Культура народів Причорномор'я. – 2010. – № 179. – С. 31–33.